

COȘMARUL POSTREVOLUȚIONAR

SINUCIGAȘUL de Nikolai Erdman.
Traducere de C.C. Buricea-Mlinarcic ●
TEATRUL NAȚIONAL „VASILE ALECSANDRI” DIN IAȘI ● Data premierei: 12 iulie 1993 ● Regia: Mircea Marin ● Scenografia: Axenti Marfa ● Distribuția: Ion Sapdaru (Semion Semionovici Podsekalnikov), Ruxandra Bucescu (Maria Lukianovna), Adina Popa (Serafima Ilinicina), Petru Ciubotaru (Alexandr Petrovici Kalabușkin), Despina Marcu (Margarita Ivanovna), Liviu Manoliu (Aristarh Dominikovici Grand-Skubik), Teodor Corban (Egorușka), Florin Mircea (Viktor Viktorovici), Dan Acioabăniței (Părintele Elpidi), Gheorghe Marinca (Nikifor Arsentievici Pugaciov), Tatiana Ionesi (Cleopatra Maksimovna), Monica Bordeianu (Raisa Filipovna), Georgeta Păduraru (Zinka Padespan), Pușa Darie (Madame Sofie) și studenți ai Academiei de arte „G. Enescu” și universității „M. Kogălniceanu”.

„... n-o să mai existe nici un om.

– Da' ce-o să existe? – Masele, masele și iar masele, o masă imensă de mase”.

Sînt replici emblematice, sintetizatoare pentru spectacolul lui Mircea Marin de la Naționalul din Iași. Piesa, scrisă în 1928, reverberează contemporan.

Diagnosticul lucid al scriitorului asupra societății rusești de după revoluția din octombrie – diagnostic pentru care a fost deportat în Siberia de Stalin – devine astăzi o oglindă demistificatoare pentru lumea românească post-revoluționară.

Acuitatea satirică, radicalismul viziunii asupra naturii umane în condițiile unui sistem totalitar confirmă aprecierea profetică a lui Meyerhold cînd textul i-a fost predat de dramaturg: „Linia strălucită a dramaturgiei ruse – Gogol, Suhovo-Kobîlin – își găsește continuarea strălucită în creația lui N. Erdman”.

Piesa (în traducerea lui C.C. Buricea-Mlinarcic) a cunoscut un mare succes de public și de critică prin spectacolul Teatrului „Nottara” în regia tînărului Cornel Mihalache. Construită în jurul actorului Horațiu Mălăele, reprezentația era radiografia crizei existențiale a unui om simplu și nevinovat, Semion Semionovici Podsekalnikov, confruntat dureros și absurd cu o istorie alienată și alienantă; coșmarul comunist, prin forța comică și interpretativă excepțională a lui Mălăele, căpăta o dimensiune tragică.

La Naționalul ieșean, Mircea Marin încearcă să facă vivisecția unei alte

realități – coșmarul postrevoluționar – printr-o bufonadă grotescă ce îl înglobează și pe Podsekalnikov (interpretat de Ion Sapdaru), o figură mărunț-pedestră, manipulabilă, alături de celelalte personaje-marionete, ipostaze caricaturizate ale idealismului revoluționar.

O masă de paraziți, de impostori și veleitari hrăpăreți, leneși, ignoranți, vulgari și perversi invadează scena: pseudo-intelectuali, foști activiști, artiști, jurnaliști, proletari, slujitori ai bisericii. Falși opozanți și disidenți de paradă se aliază ad-hoc ca să cîștige un loc onorabil în noua societate postrevoluționară. Împingîndu-l cu cinism la sinucidere pe Podsekalnikov, vor să se „eroizeze”. Intrînd în joc, chiar Semion Semionovici pare la un moment dat atras de perspectiva martirizării, care ar da un sens vieții sale serbede și anonime.

Un spațiu dominat de o mască imensă, înghețată și neliniștitoare delimitează viermuiala buimacă a eroilor. Un semn al forțelor obscure care supraveghează personajele, le condamnă să trăiască într-un univers sordid.

Molohol se va anima în final, aruncîndu-i pe acești ciocli de ocazie, victime și călăi prin complicitate, într-o casă de nebuni. Un final demonstrativ. Scenografia Marfei Axenti este un personaj în reprezentație și un suport expresiv plastic pentru lectura regizorală alegorică a lui Mircea Marin.

Dacă spectacolul lui Cornel Mihalache de la „Nottara” era recitalul extraordinar al actorului Horațiu Mălăele – Podsekalnikov,

montarea ieșeană este gîndită ca o reprezentație a performanțelor în grup. Experimentata și talentata trupă a Naționalului din Iași, cu actori de relief din toate generațiile, întrușchipează un șir de măști, repere ale unei lumi apuse cu tot sistemul său de semne, mode și clișee, dar foarte actuală prin semnificații: Ion Sapdaru, Adina Popa, Ruxandra Bucescu, Petru Ciubotaru, Liviu Manoliu, Florin Mircea, Dan Acioabăniței, Teodor Corban, Tatiana Ionesi, Despina Marcu, Gheorghe Marinca, Monica Bordeianu, Pușa Darie. Enumerarea în bloc a distribuției este impusă de spectacol în care – dincolo de portretizările caracterizante, elaborate cu acuratețe, conform sugestiilor regizorale – lipsesc totuși acele nuanțări de adîncime, rafinamentul psihologic capabil să conducă și la momente de strălucire, la mini-recitaluri într-un ansamblu omogen, condus cu mînă sigură de Mircea Marin. De altfel la premieră, spectacolul, coerent, participativ, urmărit cu interes deosebit de public, era totuși amendabil prin ritmul trenant al unor secvențe care oboseau receptarea. Era util (prin cîteva repetiții susținute) ca fluxul narativ, continuitatea epică să fi fost dinamizate și de o perspectivă în contrapunct mai marcată. Acest fapt ar fi amplificat atît dimensiunea ideatică – remarcabilă – a spectacolului, cît și pe cea emoțională și comică.

LUDMILA PATLANJOGLU

NEPOTRIVIRE DE TEMPERAMENT

ANGAJARE DE CLOVN de Matei Vișniec ● **TEATRUL DE STAT DIN ARAD** ● Data premierei: 6 decembrie 1992 ● Regia: Ștefan Iordănescu ● Scenografia: Doru Păcurar ● Muzica: Ildiko Fogarassy Iordănescu ● Distribuția: Ion Văran (Filippo), Ion Costea (Peppino), Dan Antoci (Niccolo).

Matei Vișniec este unul dintre pușinii autori (încă) tineri care, îmbrăcîndu-și gîndurile în haina nouă-veche a absurdului, scriu totuși un teatru întemeiat pe verificatele calități ale dramaturgiei „tradiționale” – tramă solidă, caractere coerente, „morală” inteligibilă. Poate tocmai din acest motiv, spectacolele importante cu piesele lui (spectacole semnate, cele mai multe, de Nicolae Scarlat) au fost acelea care nu au încercat să oculteze amintitele caracteristici, punîndu-le, dimpotrivă, în evidență.

Inventiv (chiar prea inventiv, uneori) și mereu preocupat să descopere „fața

nevăzută” a textelor pe care le montează (chiar desfigurîndu-le, uneori), Ștefan Iordănescu nu mi se pare a fi regizorul cel mai potrivit, din punct de vedere temperamental, pentru acest tip de dramaturgie, reciproca fiind la fel de valabilă. Spectacolul său arădean cu **Angajare de clown**, cea mai „clasicizantă”, probabil, dintre piesele lui Vișniec, o demonstrează.

Pînă la un punct, parabola celor trei cabotini care concurează pentru unicul post de „clown bătrîn” e citită scenic cursiv și clar; fără fantezie excesivă, dar și fără accidente de gust. Registrul se schimbă